

Orrhaneleik ved Isteren

Århovden like nord for Isteren lever opp til navnet sitt. Nå spiller orrfuglen ved Århovden, og orrhanebulderet høres godt på lang avstand. Bestanden ser ut til å være god i år.

To haner på spillplassen nord for Isteren, ved Århovden.

Orrhaneleiken pågår nå for fullt. Den særegne parringsleiken må ha trollbundet folk til alle tider. Over myrer og åser ruller orrhanebulderet. Ute på leikplassen pågår en intens rivalisering om posisjoner. Elegant skinnfekting står sentralt i kurtisen. Av og til mer korporlig, med avrevne fjær som resultat. Et spennende drama, iscenesatt for å tekkes hønene som skal pares. Gener som er mye eldre enn våre skal føres videre.

Sky konsertmester

Orrfuglen lever vanligvis et tilbaketrukket liv i våre skoger. Men i parringstida om våren lager den bulder som de fleste gjenkjenner. Fra midten av april forlater orrhanene sin anonyme tilværelse. Hver dag, i flere uker, slår den ned på spillplassen for å gjennomføre

parringsleiken. Gjerne det samme stedet fra år til år. En åpen plass, oftest en myr eller et islagt tjern. På store leikplasser kan det være 10-20 orrhaner eller flere. Her kan parringsklare orrhøner velge og vrake blant elegante beilerer i kjole og hvitt. Hønene besøker leiken bare noen få dager, i ”høneuka”, og sitter gjerne litt i utkanten av leiken og venter på en frier. Orrfuglen er sky av natur. Kommer det folk gående flyr den vekk fra leiken. Kamouflasje er obligatorisk for den som vil oppleve leiken fra orkesterplass.

Bilde 2. Rivaler i soloppgang. Gløfökkletten i bakgrunnen

Tordenskjolds soldater

Før dagen gryr slår hanene ned på spillmyra. De kommer samtidig; her sluntrer ingen unna.

Som ved et trylleslag er leiken i gang, i stupmørket. Noen prøvende ”sjoinger” først, så starter orrebulderet. En svært rytmisk og nesten suggerende lyd som hanene frambringer med halsen og hodet strukket rett fram. Den fyller hele lydrommet, og det er vanskelig å skille ut hvor mange haner som egentlig deltar. To-tre buldrende haner er nok til å sette hele skogen i ”kok”. Dette er Tordenskjolds soldater som prøver å tiltrekke seg orrhønene. Arvestoff som er flere millioner år gammelt skal igjen blandes.

Bilde 3. Orrhanen kjennes lett på lyrehalen og det hvite halespeilet

Skinnfekter i særklasse

Det spilles intenst i grålysningen. Vingespisser slepes langs bakken. Lyrehalen spennes ut og

det karakteristiske hvite halespeilet vises. Det danses elegant over snøfonner og barflekker. Rett fram, helt om snu, halvt om snu. Her er det flere som skal passes på. Hver hane sitt revir. Men plassen i midten på leiken er gjevest. Utfordrere mottas med takk her, og det gis klare instruksjoner om grenselinjene. Episoder med skinnfekting hører med, og om nødvendig rives det litt fjør. Ingen musketer er lettere på foten.

Det koster noen fjær når det kjempes om gode plasser på leiken.

Solspillet

Spillet på bakken kan foregå i mer enn fire timer, ofte med noen pauser. Litt mat og vann inntas for å holde det gående. Så overtar "solspillet"; Orrhanene flyr opp i tretoppene og fortsetter spillet derfra utover formiddagen. Fra slike posisjoner kan bulderet høres flere kilometer unna.

Hanen til høyre er i "buldre-modus", med kroppen i vannrett stilling.

Gammelt ritual

Orrfuglens vårspill overgår det meste vi kan oppleve i vår fauna, og har fascinert mennesker til alle tider. En opplevelse vi har felles med alle våre forfedre. Den som har opplevd orrhaneleiken på nært hold har et minne for livet.

Fuglene regnes som gamle, med aner mer enn 100 millioner år tilbake. De fleste nålevende fuglefamilier eksisterte for 20 millioner år siden. Uminnelige tidsaldere har slipt og formet den facinerende orrhaneleiken. Diamanten vi kan oppleve i dag er gammel.

Myndig hane med imponerende øyepryd, med stø kurs mot en inntrenger.

Tekst og bilder: Halvor Hansson

